

6. Hatfield T. A., Elam A. H. Gifted and Talented in the Visual Arts. — 1983. — 123 p.
7. Warnock J., Holt S. Gifted and Talented Education. — 1985. — 4 p.
8. Smith S. J. Gifted and Talented Learners. Model Learner Outcomes. — 1990. — 112 p.
9. Gifted and Talented: Rules and Regulations: Program Approval Standards. First Revision. — 1999.
10. Russo F. Beyond Advanced Placement // Village Voice. — 2000. — № 45 (15). — April 18. — P. 90–91.
11. Curry W., MacDonald W., Morgan R. The Advanced Placement program: Access to excellence // Journal of Secondary Gifted Education. — 1999. — Vol. 11. — № 1. — P. 17–23.
12. Simms D. Comparison of academic performance between AP and nonAP students at the University of Michigan. — Unpublished manuscript. — 1982.
13. Morgan R., Crone C. Advanced Placement examinees at the University of California: An examination of the freshmen-year courses and grades of examinees in biology, calculus and chemistry. — Statistical Report 93–210. — Princeton, NJ: Educational Testing Service, 1993.
14. Morgan R., Ramist L. Advanced Placement students in college: An investigation of course grades in 21 colleges. — Statistical Report 98–13. — Princeton, NJ: Educational Testing Service, 1998.
15. House P. A. Minnesota Talented Youth Mathematics Project: Evaluation Report 1977–78. — 1978. — 88 p.

Марія ТАДЕЄВА

ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ЕМПІРИЧНИЙ АСПЕКТИ ПОЧАТКОВОЇ ІНШОМОВНОЇ ОСВІТИ В ШВЕЦІЇ

У статті розглядаються теоретичні та методологічні аспекти формування і розвитку сучасної початкової іншомовної освіти в Швеції. Аналізуються теоретичні основи побудови системи навчання іноземних мов у початковій школі, а також вивчаються тенденції організації початкової іншомовної освіти у цій країні.

Проблема побудови іншомовної освіти молодших школярів є одним з важливих завдань сучасної зарубіжної та української педагогіки. Особлива увага у вирішенні цього питання звертається на психолого-педагогічні та пізнавальні особливості розвитку дитини у молодшому шкільному віці, коли є оптимальні можливості до успішного засвоєння поряд з рідною мовою другої іноземної мови.

У формуванні сучасної іншомовної освіти в Україні важливе місце належить використанню досвіду теоретичного і практичного навчання другій іноземній мові в країнах Ради Європи. Зрозуміло, що Україна в рамках виконання умов Болонської конвенції повинна використовувати Європейські рекомендації з мовної освіти, розроблені провідними фахівцями різних європейських країн. У цьому документі важливе місце відводиться організації мовної освіти у молодшому шкільному віці.

У наш час проблемами розвитку початкової освіти з іноземних мов в європейських країнах та Україні займалися такі вчені, як Ніколаєва С. Ю., Кузнецова О. Ю., Китайгородська Г. О., Махінов В. М., Володіна С. Л., Городецька Л. А., Казанцева Ю. Б., Мільруд Р. П., Мильцева Н. О. та інші.

Проблемі побудови системи освіти з іноземних мов в початковій школі присвячені наукові праці відомих педагогів, методистів і лінгвістів Європи, як-от: St. D. Krashen, J. Brewster, D. Girard, F. Genesse, Lars S. E. Holmstrand та інших. Велика увага до початкової освіти з другої мови приділяється у проектах Ради Європи з мовної освіти та Британської Ради. У рамках реалізації проектів з початкової іншомовної освіти особливе місце належить роботам відомого вченого із Швеції Ларса Холмстранда (Lars S. E. Holmstrand), який протягом двадцяти років працював у проекті «Навчання другої іноземної мови у початковій школі (на прикладі англійської мови)». У процесі розробки теоретико-педагогічних умов навчання іноземної мови у початковому шкільному віці була проведена також велика практична експериментальна робота, що охопила понад 500 учнів 24 класів від першого до шостого класу міста Упсала у Швеції.

Метою статті є проаналізувати теоретичні та емпіричні аспекти побудови системи іншомовної освіти молодших школярів у Швеції, а також вивчити шведський досвід практичної організації початкового навчання іноземних мов для застосування в реформуванні шкільної іншомовної освіти в Україні.

Сучасна історія навчання іноземних мов у Швеції бере початок з 1946 року, коли комісією зі шкільного навчання іноземна мова була введена як обов'язкова до програми середньої школи, а в 1967 році вийшла постанова про початок навчання другої мови у ранньому шкільному віці (програма «Foreign Languages in the Elementary School»). Така практика навчання другої мови у ранньому шкільному віці характерна для багатьох інших країн Європи, зокрема Британський експеримент з навчання французької мови (1969 рік, «The School's Council»), експеримент з вивчення французької мови у США (1967 рік, «Primary French Pilot Scheme»). Важливим завданням цих проектів став вибір оптимального вікового періоду для початку вивчення другої мови.

Деякі вчені — Jakobovits (1970), Van Willigen (1967), R. Vensel (1994), J. Brewster (1988) — вважають, що на ранній період початку вивчення другої мови впливають як соціальні, так і суспільно-політичні фактори, а інші — Lars S. E. Holmstrand (1982), Н. Н. Stern (1980) — особливу увагу приділяють психологічним та когнітивним особливостям раннього шкільного віку [7, 38].

Розвиток шкільної освіти з другої мови у Швеції відбувається в основному за принципами побудови іншомовної освіти в інших країнах Європи. У питанні побудови іншомовної освіти в початковій школі найважливішими проблемами виявилися два низки проблем. Першою і кардинальною проблемою раннього початку вивчення другої мови став загальний рівень знань і умінь учнів з іноземної мови, а другим не менш важливим аспектом виявився вибір оптимального віку для початку вивчення іноземної мови. Саме такими проблемами займалася група науковців-педагогів і вчителів-практиків на чолі з Lars S. E. Holmstrand (Ларсом Холмстрандом) у проекті «Foreign Languages in the Elementary School (FLES)».

Роль англійської мови як іноземної дуже зміцнилася в 70-х роках минулого століття у зв'язку з прийняттям нової шкільної програми, де англійська мова вводилася до основних предметів шкільної програми для дітей віком від 9 до 15 років. У цей період в 90% державних середніх шкіл англійська мова стала практикуватися з першого класу або з семи-восьмирічного віку; це мотивувалося, що англійська мова — мова міжнародного спілкування і що духовний і культурний розвиток дитини неможливий без реалізації проблеми спілкування та обміну думками. У цей період відбулося багато дискусій щодо вікового періоду початку вивчення англійської мови. Проводилися різні типи експериментів щодо початку вивчення мови в першому класі (7–8 років) чи в п'ятому класі (11–12 років). Врешті-решт у 1969 році Комісія з освіти рекомендувала ввести вивчення англійської мови, як обов'язкової, до шкільної програми державних шкіл з третього класу (9 років) і продовжувати до дев'ятого класу (15 років). Однак, і надалі точилися дебати серед фахівців, який вік є оптимальним для початку навчання другої мови [3, 378].

Результати проекту Ларса Холмстранда підтвердили, що найоптимальнішим періодом початку вивчення другої мови є дев'ятирічний вік.

У процесі експерименту було створено дві великі групи учасників: одна група, яка включала більше 20 класів, розпочала навчання англійської мови в першому класі початкової школи, а друга група — понад 1800 чоловік — у третьому класі. В першій групі учасників англійська мова була введена за рахунок уроків шведської (рідної мови); критерії оцінювання рівня володіння другою мовою були розроблені для обох груп. Обидві групи учнів навчалися за одним навчальним планом з англійської мови, за одним змістом навчального матеріалу і за однаковими підручниками. Пізніше з метою контролю залишкових знань було складено три типи тестів для виявлення рівня володіння мовою, рівня розвитку пізнавальних здібностей та мотивації навчання, а також розвитку творчих (креативних) здібностей учнів до вивчення другої мови [3, 378].

У результаті обробки даних експериментів були проаналізовані теоретичні та практичні (емпіричні) аспекти раннього вивчення іноземної мови. Значна кількість вчених і практиків висловилися проти раннього початку вивчення другої мови (7-8 років) тому, що, за результатами експерименту це призвело до певних недоопрацювань у процесі навчання рідної мови, зокрема у формуванні високого рівня таких видів мовленнєвої діяльності як читання і письмо. Таким чином, представники цієї групи дослідників підтвердили факт, що раннє навчання другої мови перешкоджає успішному вивченню рідної мови (Malmberg, Holmstrand) [5, 41]. Інша група фахівців підтримала раннє вивчення другої мови з семи-восьмирічного віку,

аргументуючи це тим, що у молодшому шкільному віці резерви дитячої пам'яті, уяви, креативності безмежні, і тому цей досвід потрібно неодмінно використовувати у вивченні іноземних мов (Ekstrand 1978, Tonkoma L Skutnabb-Kangas 1977) за принципом «шкільного або раннього білінгвізму» [8, 31]. У цьому питанні вони також підтримали точку зору відомого російського філософа і психолога Л. Виготського, що існують найтісніші зв'язки між іноземними мовами та рідною мовою.

Важливим практичним висновком цього експерименту є вплив загальної успішності молодших школярів, тобто рівня знань з загальноосвітніх предметів, на рівень компетенції з другої мови.

Цей висновок, зроблений вченими-педагогами Швеції, підтвердився дослідженнями в інших європейських країнах, зокрема в Англії — у проєкті вивчення ранньої французької мови (Burstall, Cohen L Hurhreaves 1974) та в Німеччині — у вивченні французької мови (Natorp 1976), англійської мови (Doye L Luttge 1977) [5, 67].

У всіх випадках дослідження було доведено, що найбільший вплив на раннє засвоєння іноземної мови здійснює загальний рівень знань, умінь і навичок з предметів, що вивчаються в початковій школі. Не було також доведено загального негативного впливу раннього вивчення другої мови на рівень володіння іншими обов'язковими предметами — рідною мовою, математикою, природознавством.

Другим важливим результатом експерименту було встановлення найоптимальнішого вікового періоду початку вивчення другої мови. Результати дослідження Ларса Холмстранда довели, що вивчення іноземної мови необхідно починати не в середній школі, а в початковій — і краще не з першого класу або семирічного віку, а з третього класу, тобто з дев'ятирічного віку. Ларс Холмstrand довів, що теоретично сприймати мовні явища, структуру іноземної мови, граматичні, лексичні основи дитина може найкраще, починаючи з дев'ятирічного віку, маючи певний запас знань про структуру, інші явища рідної мови. Також він виступив у підтримку нейропсихологічної теорії (Penfield) Пенфілда, щодо впливу психологічних факторів вікового періоду розвитку дитини на вивчення другої мови. Цю точку зору поділили також Chomsky, Lado, Cornfield (1966), наголошуючи на резервних можливостях дитячої психіки сприймати іноземну мову краще порівняно з дорослими. Stern (1982), описуючи дитячі здібності до навчання іноземних мов, наголошував, що діти мають неоціненний дар до мовного навчання і не використати його — це великий гріх. Sigurd (1968) писав, що чудова здібність дитини до вивчення мов, на жаль, з віком втрачається.

Однак є багато фахівців, які взагалі заперечують ідею оптимального періоду початку вивчення другої мови. Jacobovits, West, Taylor, Mc Laughlin, Cook, Ekstrand (1970–1985) заперечували теорію оптимального вікового періоду для вивчення іншої мови, стверджуючи, що кожний індивід дитячого чи дорослого віку володіє особистими або індивідуальними здібностями до мови, які можуть розкритися в будь-якому віці. Особливе місце в навчанні другої мови займає контингент дітей емігрантів, що досліджувався з точки зору засвоєння фонетики і лексики другої мови. Результати цього дослідження були проаналізовані у Швеції Ekstrand (1979).

Таким чином, питання найоптимальнішого періоду початку навчання другої мови і зараз залишається спірним серед науковців і вчителів-практиків.

Проаналізувавши результати дослідження організації системи іншомовної освіти молодших школярів у Швеції, можна стверджувати, що

- найоптимальнішим періодом початку вивчення іноземної (другої) мови в школі, за результатами експериментального дослідження, вважається дев'ятирічний вік дитини;
- важливою умовою ефективного засвоєння іноземної мови в молодшому шкільному віці є викладання ряду базових навчальних предметів цією мовою;
- особливе місце в організації початкової іншомовної освіти школярів займає знайомство з культурою, традиціями і звичаями країни, мова якої вивчається;
- навчання іноземної мови в молодшому шкільному віці не може відбуватися без врахування індивідуальних особливостей психологічного розвитку дитини;
- використання різних ігрових видів діяльності для засвоєння іноземної мови у молодшому шкільному віці дає найкращий ефект.

ЛІТЕРАТУРА

1. Верещагин Е. М., Костомаров В. І. Язык и культура. — М., 1980.
2. Китайгородская Г. А. Размышления об образовании вообще и обучении иностранным языкам в частности // Педагогическое образование. Серия 20. — 2004. — № 2. — С. 14–25.
3. Тадеєва М. І. Іншомовна освіта в контексті європейського та світового суспільного розвитку // Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології: Теоретичний та науково-методологічний часопис. — К., 2008. — С. 376–382.
4. Тадеєва М. І. Проблема білінгвізму і плурілінгвізму в мовній освіті європейських країн // Актуальні проблеми викладання іноземних мов у вищій школі. Зб. наук. праць. — Донецьк, 2008. — С. 242–249.
5. Lars S. E. Holmstrand. English in the Elementary School. Theoretical and Empirical Aspects of the Early Teaching of English as a Foreign Language. Uppsala, 1982, 88 p.
6. Fred Genesee. Educating Second Language Children. Cambridge University Press: 1994, p. 13–85.
7. Jean Brewster, Gail Ellis and Denis Girard. The Primary English Teacher's Guide. Penguin English, 1992, p. 7–56.
8. Stephen D. Krashen. Principles and Practice in second Language Acquisition. New York. London. 1988, p. 21–43.